

OSIGURAVANJE
PRIKUPLJANJA
PODATAKA I
ISTRAŽIVANJA O NASILJU
NAD ŽENAMA I NASILJU U
PORODICI: ČLAN 11.
ISTANBULSKE
KONVENCIJE

Zbornik radova na temu
Konvencije Vijeća Evrope o
sprečavanju i borbi protiv nasilja nad
ženama i nasilja u porodici

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

**OSIGURAVANJE
PRIKUPLJANJA
PODATAKA I
ISTRAŽIVANJA O NASILJU
NAD ŽENAMA I NASILJU U
PORODICI: ČLAN 11.
ISTANBULSKE
KONVENCIJE**

**Zbornik radova na
temu Konvencije Vijeća Evrope o
sprečavanju i borbi protiv nasilja nad
ženama i nasilja u porodici**

Pripremila:
Sylvia Walby
Profesor sociologije i šef Katedre
UNESCO-a za rodna istraživanja,
Univerzitet u Lancasteru,
Ujedinjeno Kraljevstvo

Izdanje na francuskom jeziku:

*Assurer la collecte des
données et la recherche sur la
violence à l'égard des femmes et la
violence domestique-Article 11 de la
Convention d'Istanbul*

*Mišljenja iznesena u ovom radu
odgovornost su autora i ne
odražavaju nužno zvaničnu politiku
Vijeća Evrope*

Svi zahtjevi za
reprodukciju ili prevod cijelog ili
dijela dokumenta šalju se
Direktoratu za komunikacije
(F-67075 Strasbourg Cedex or
publishing@coe.int). Sva ostala
korespondencija koja se odnosi na
ovaj dokument šalje se Odsjeku za
jednakost Generalnog direktorata
za demokratiju.

Naslovnica i prelom: Odjel za
dokumentaciju i publikacije (SPDP),
Vijeća Evrope

Fotografije: Shutterstock

©Vijeće Evrope, mart 2016.
Štampano u Vijeću Evrope

Sadržaj

UVOD	5
PODRUČJE PRIMJENE ČLANA 11.	6
Definicija vidova nasilja obuhvaćenih Istanbulsom konvencijom	7
Koordinacija administrativnih podataka, anketnih podataka i istraživanja	9
Kategorije informacija koje se prikupljaju	9
Redovnost podataka	10
Javna dostupnost podataka	11
PRIKUPLJANJE PODATAKA I ISTRAŽIVANJA O NASILJU NAD ŽENAMA I NASILJU U PORODICI	12
Administrativni podaci	12
Anketni podaci	17
Istraživanja	21
KOORDINACIJA PRIKUPLJANJA PODATAKA I ISTRAŽIVANJA O NASILJU NAD ŽENAMA I NASILJU U PORODICI	26
Zvanična koordinaciona tijela	26
Praćenje od strane Vijeća Evrope	28
Međunarodno poređenje	29
ZAKLJUČCI	34
PODSJETNIK	36
KLJUČNI RESURSI VIJEĆA EVROPE	38
BIBLIOGRAFIJA	39

Uvod

Znanje je ključno u kreiranju djelotvornih politika za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Razvijanje znanja kreatorima politika i civilnom društvu omogućava procjenu napretka i unapređenje politika.

Prikupljanje podataka i istraživanja pomažu u izradi politika i mjera neophodnih za zaštitu i pružanje podrške žrtvama te za iskorjenjivanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Pored toga, prikupljanje podataka i istraživanja su neophodni za potvrdu efikasnosti politika u sprečavanju i borbi protiv ovog vida nasilja. Da bi bile djelotvorne, informacije se moraju prikupljati u okviru jednog integriranog pristupa uzimajući u obzir praktične okolnosti. Iz tog razloga, Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (u daljem tekstu: „Istanbulska konvencija“) obavezuje države potpisnice da prikupljaju relevantne razvrstane statističke podatke i podržavaju istraživanja u području svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

Ovaj dokument ima za cilj da pruži osnovne informacije o prikupljanju podataka i istraživanjima te da kreatorima politika i praktičarima ponudi praktične savjete o tome šta je neophodno učiniti da bi se ispunile obaveze iz člana 11. Istanbulske konvencije. Ovdje su date informacije o okviru mjerenja i instrumentima za prikupljanje podataka neophodnim da bi se došlo do odgovarajućih administrativnih i anketnih podataka. Također se nude primjeri načina prikupljanja administrativnih i anketnih podataka u državama članicama, kao i odgovarajućih istraživačkih programa. Na kraju je dat i jedan podsjetnik sa zahtjevima člana 11. Istanbulske konvencije u vezi sa prikupljanjem podataka i istraživanjem.

Područje primjene člana 11.

Istanbulska konvencija (Vijeće Evrope 2011a), u članu 11, propisuje obavezu prikupljanja podataka za potrebe ostvarivanja cilja sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Evropi. Područje primjene ovog člana pojašnjeno je u Izvještaju sa objašnjenjima uz Konvenciju (Vijeće Evrope 2011b), a njegovo tumačenje zasnovano je na drugim izvorima Vijeća Evrope (Seminar Vijeća Evrope 2014; 2014; 2010; 2008b; 2008a; 2007; 2006). Prikupljaju se i administrativni i anketni podaci. Istraživanja se provode radi razumijevanja uzroka nasilja i metoda njegovog sprečavanja. Prikupljanje podataka koordinira nacionalno tijelo iz člana 10.

Član 11. Istanbulske konvencije

1. U svrhu primjene ove konvencije, države potpisnice se obavezuju da će:

(a) prikupljati, u redovnim vremenskim razmacima, relevantne razvrstane statističke podatke o slučajevima svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom;

(b) podržavati istraživanja u području svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom radi analize njegovih osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuđivanosti, kao i efikasnosti mjera poduzetih u cilju primjene Konvencije.

2. Strane su dužne nastojati da, u redovnim vremenskim razmacima, provode ankete stanovništva radi procjene učestalosti i trendova svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

3. Države potpisnice dužne su podatke prikupljene u skladu sa ovim članom dostavljati grupi eksperata iz člana 66. Konvencije radi poticanja međunarodne saradnje i omogućavanja međunarodnog upoređivanja.

4. Države potpisnice su dužne osigurati da informacije prikupljene u skladu sa ovim članom budu javno dostupne.

Definicija vidova nasilja obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom

Podaci se prikupljaju o svim vidovima nasilja obuhvaćenim Konvencijom. Ti vidovi nasilja definirani su na dva mjesta u Konvenciji: prvo, nasilje nad ženama i nasilje u porodici definirani su u članu 3; zatim, devet vidova ovog nasilja definirano je posebno u članu 33. do 40. koji se odnose na materijalno pravo:

3.a: „Nasilje nad ženama“ predstavlja kršenje ljudskih prava i vid diskriminacije žena i podrazumijeva svaki čin rodno zasnovanog nasilja koji za posljedicu ima, odnosno može imati, fizičku, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim činom, prisilu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili u privatnom životu;

3.b: „Nasilje u porodici“ predstavlja svaki čin fizičkog, seksualnog, psihološkog ili ekonomskog nasilja u okviru porodice ili domaćinstva odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, bez obzira na to da li počinitelj živi ili je živio u istom domaćinstvu sa žrtvom;

3.d: „Rodno zasnovano nasilje nad ženama“ podrazumijeva nasilje usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno nasilje koje nesrazmjerno utiče na žene.

Od devet vidova nasilja definiranih u članu 30. do 40, za osam njih je propisano da ih treba inkriminirati ukoliko se radi o „namjernom ponašanju“: „psihičko nasilje“; „proganjanje“; „fizičko nasilje“; „seksualno nasilje, uključujući silovanje“; „prisilni brak“; „genitalno sakaćenje žena“; „prisilni abortus i prisilna sterilizacija“; uz još jedan vid koji treba inkriminirati ili za njega predvidjeti druge pravne sankcije: „seksualno uznemiravanje“. Definicije ovih vidova nasilja date su u nastavku teksta.

Psihičko nasilje: „ozbiljno narušavanje psihičkog integriteta osobe prinudom odnosno prijetnjama“ (član 33).

Proganjanje: „ponavljanje prijetećeg ponašanja usmjereno na drugu osobu zbog kojeg se ta osoba boji za svoju sigurnost“ (član 34).

Fizičko nasilje: „počinjena djela fizičkog nasilja nad drugom osobom“ (član 35).

Seksualno nasilje, uključujući silovanje: „a. vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne prirode bilo kojim dijelom tijela ili predmetom u tijelo druge osobe bez pristanka te osobe; b. druge seksualne radnje s drugom osobom bez pristanka te osobe; c. navođenje druge osobe na pokušaj seksualnih radnji s trećom osobom bez pristanka te osobe.“

Pristanak mora biti dobrovoljan kao rezultat slobodne volje osobe, što se procjenjuje prema okolnostima slučaja“ (član 36).

Prisilni brak: „prisiljavanje odrasle osobe ili djeteta na brak“ (član 37).

Genitalno sakaćenje žena: „*a.* obrezivanje, infibulacija odnosno bilo kakvo drugo sakaćenje cijelih ili bilo kog dijela malih i velikih usmina ili klitorisa kod žene; *b.* prinuda ili navođenje žena da se podvrgnu nekoj od radnji navedenih pod tačkom *a*; *c.* poticanje, prinuda odnosno navođenje djevojčice na neku od radnji navedenih pod tačkom *a*“ (član 38).

Prisilni abortus i prisilna sterilizacija: „*a.* obavljanje abortusa na ženu bez njenog prethodnog i informiranog pristanka; *b.* obavljanje operacije kojoj je svrha ili posljedica onemogućavanje prirodne reprodukcije kod žene bez njenog informiranog pristanka ili razumijevanja procedure“ (član 39).

Seksualno uznemiravanje: „svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode koje ima za cilj odnosno dovodi do narušavanja dostojanstva osobe, naročito kada se stvara zastrašujuća, neprijateljska, degradirajuća, ponižavajuća odnosno uvredljiva atmosfera (član 40).

Kategorija „fizičkog nasilja“ uključuje i fizičko nasilje nad ženama koje ima smrtni ishod i ono koje nema smrtni ishod kako je pojašnjeno u izvještaju sa objašnjenjima (tačka 188).

Mada nisu konkretno prepoznata kao krivično djelo, postojanje **djela počinjenih u ime takozvane „časti“** potvrđeno je u članu 42. Istanbulske konvencije u okviru jedne šire zabrane pokušaja da se takvo kriminalno ponašanje opravda kulturom, običajima, vjerom, tradicijom odnosno takozvanom „čašću“. Ova formulacija je zasnovana na stavu da krivična djela počinjena u ime takozvane „časti“ nisu „nova krivična djela“ nego već postojeća, kao što su ubistvo s predumišljajem, ubistvo iz nehata, nanošenje tjelesnih povreda itd. Ono po čemu se ta djela razlikuju jeste namjera (Informativni članak Vijeća Evrope 2012). U skladu sa članom 42. djela počinjena u ime takozvane „časti“ bi obuhvatala djela nasilja koja se pravdaju „tvrdnjama da je žrtva prekršila kulturne, vjerske, društvene ili tradicionalne norme ili običaje prikladnog ponašanja“ (Komisija za ravnopravnost polova 2016).

Trgovina ljudima nije konkretno obuhvaćena ovom konvencijom, s obzirom na to da je ona predmet posebnog međunarodnog instrumenta: Konvencije Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima iz 2005.

Član 11. Istanbulske konvencije Strana 8

Koordinacija administrativnih podataka, anketnih podataka i istraživanja

Prikupljanje podataka mora biti koordinirano da bi bilo djelotvorno. U članu 1. Istanbulske konvencije govori se o potrebi za „izradom sveobuhvatnog okvira“ i potrebi za „djelotvornom saradnjom radi usvajanja sveobuhvatnog pristupa“. Koordinacija prikupljanja podataka spada u dužnosti zvaničnih tijela koja je neophodno uspostaviti u skladu sa članom 10. Saradnja između ovih zvaničnih tijela može doprinijeti realizaciji ovih aktivnosti. Pored toga, države potpisnice Konvencije dužne su prikupljene podatke i druge informacije dostavljati stručnom tijelu zaduženom za praćenje primjene Konvencije (Ekspertska grupa za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, GREVIO¹) u cilju podrške radu ovog tijela.

Podaci koji se prikupljaju moraju biti relevantni i koordinirani. To je najlakše postići tako da se podaci prikupljaju za iste kategorije koje koriste agencije koje rade na zaštiti žrtava u sprečavanju nasilja. Kategorije koje se koriste u okviru mjerenja u sklopu kojeg se podaci prikupljaju bi trebale odgovarati kategorijama iz konceptualnog okvira koji agencije koriste za definiranje intervencija. To znači da bi u administrativnim i anketnim podacima trebalo koristiti iste definicije i iste jedinice mjerenja. To u postojećoj praksi nije uvijek slučaj, s obzirom na to da se prikupljanje podatka vrši u konkretne svrhe, a ne u okviru jednog integriranog sistema uspostavljenog radi sprečavanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Na primjer, agencije kao što je policija prikupljaju podatke koji su bitni za policiju, dok akademska zajednica provodi ankete koristeći kategorije koje su bitne za njihove teorije. Saradnja u okviru Istanbulske konvencije nudi priliku za prikupljanje podataka koji bi poslužili jednoj široj svrsi iskorjenjivanja nasilja nad ženama umjesto čisto konkretnoj svrsi pojedinačnih agencija. Definicije su date u samoj Konvenciji, kako je već navedeno, a dodatne jednoobrazne kategorije ponuđene su u nastavku teksta.²

Kategorije informacija koje se prikupljaju

Da bi podaci bili relevantni za potrebe ove konvencije, moraju sadržavati sljedeće informacije:

- vrsta nasilja (prema definicijama datim gore);

1. Osnovana u skladu sa članom 66. Istanbulske konvencije.

2. Ove kategorije predložene su u Izvještaju sa objašnjenjima uz Istanbulsku konvenciju, tačka 76.

- pol žrtve (da bi se moglo utvrditi da li se radi o nasilju nad ženama) i pol počinitelja;
- odnos između počinitelja i žrtve (da bi se moglo utvrditi da li se radi o nasilju vezanom za porodicu);
- starosna dob žrtve (da bi se moglo utvrditi da li je žrtva „maloljetna osoba“) i starosna dob počinitelja;
- geografska lokacija.

Za uspostavljanje sveobuhvatnog okvira koji omogućava saradnju između nadležnih agencija, podatke treba prikupljati na svakoj tački uz korištenje sljedeće tri jedinice mjerenja:

- broj žrtava (i procenat žrtava u populaciji);
- broj slučajeva (krivičnih djela ili incidenata) (i u odnosu na veličinu populacije);
- broj počinitelja (i procenat počinitelja u populaciji).

Idealno bi bilo da se prikupljaju i dodatne informacije koje bi pomogle u analizi, i to:

- invaliditet;
- ostalo (npr. migrantski ili izbjeglički status);
- da li je nasilje zabilježeno u prethodnoj godini (ili tokom nekog drugog relevantnog vremenskog perioda, uključujući cijeli život).

Redovnost podataka

Podaci se moraju prikupljati redovno (član 11, stav 1. i 2), a ne u samo jednom navratu ili na *ad hoc* osnovi. Redovnost je bitna da bi se mogle izmjeriti promjene sa protekom vremena. Da bi se omogućilo mjerenje promjena, podatke treba prikupljati u više navrata za iste kategorije, inače oni neće biti usporedivi.

Konvencija ne definira vremenski period na koji se izraz „redovno“ odnosi. Administrativni podaci se često prikupljaju neprestano, a o njima se izvještava godišnje. To je odgovarajuće za administrativne podatke o nasilju nad ženama i nasilju u porodici. Anketne podatke također treba redovno prikupljati. Neke državne ankete se provode na godišnjem nivou, što bi bilo odgovarajuće za vidove nasilja obuhvaćene Konvencijom. To bi mogao biti cilj kojem bi trebalo težiti.

Javna dostupnost podataka

Podaci moraju biti „javno dostupni“ (član 11.4). Nije dovoljno da se podaci prikupe i da ostanu unutar državnih agencija ili akademskih arhiva. Podaci moraju biti javno dostupni kako bi poslužili kao osnova za javnu debatu. U današnje vrijeme to podrazumijeva objavljivanje podataka na javno dostupnoj web stranici. Da bi ti podaci bili korisni javnosti, potrebno je dati određeni pregled, na primjer pokazatelje. Za potrebe stručnjaka, neophodno je osigurati pristup bazama podataka. Također je neophodno voditi računa da podaci koji se javno objavljuju sadrže informacije koje su relevantne za nasilje nad ženama i nasilje u porodici. Preporučljivo je da se ti relevantni podaci objedine na jednoj lokaciji kojoj praktičari, kreatori politika i javnost mogu lako pristupiti. Dodatni korak jeste osiguravanje uporedivosti informacija između institucija, vremenskih perioda, a po mogućnosti i između zemalja.

Pri objavljivanju podataka mora se voditi računa da se ne naruši privatnost osoba. To je propisano članom 65. Istanbulske konvencije o zaštiti podataka koji se poziva na Konvenciju Vijeća Evrope o zaštiti osoba u pogledu automatske obrade ličnih podataka (ETS br. 108). To u najmanju ruku znači da se mora voditi računa da na osnovu podataka koji se javno objavljuju nije moguće identificirati pojedinačne osobe.

Prikupljanje podataka i istraživanja o nasilju nad ženama i nasilju u porodici

Podaci se prikupljaju i u vidu administrativnih i u vidu anketnih podataka. Administrativni podaci se obično prikupljaju u okviru redovnog postupanja javnih službi u slučajevima kada im se žrtve nasilja obrate za pomoć. Ankete stanovništva omogućavaju prikupljanje podataka o brojnim žrtvama koje nasilje ne prijavljuju javnim službama odnosno ne koriste njihove usluge, kao i o onima koje to čine. Istraživanja su neophodna radi tumačenja ovih podataka, otkrivanja uzroka i posljedica nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i radi analize djelotvornosti poduzetih mjera. Stopa osuđivanosti se direktno pominje u Konvenciji kao jedna od tema koju treba istražiti. Pored toga, prilikom prikupljanja podataka potrebno je voditi računa o zaštiti privatnosti.

Administrativni podaci

Sve agencije koje pružaju pomoć žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici prikupljaju odgovarajuće podatke. To je neophodno radi razvijanja baze znanja u cilju unapređenja usluga, kao i u cilju iskorjenjivanja nasilja. Administrativne podatke rutinski prikupljaju agencije sa kojima žrtve dolaze u kontakt kada traže pravnu zaštitu, zdravstvenu njegu, savjetovanje, smještaj ili drugu vrstu podrške. Postoji čitav niz agencija koje pružaju ovu vrstu usluga, uključujući javne (i privatne) zdravstvene službe, službe za socijalni rad, agencije za provođenje zakona, nevladine organizacije (NVO), pravosudni organi i javna tužiteljstva.

Mada agencije vjerovatno već prikupljaju određene podatke, dodatni koraci mogu biti neophodni u cilju dobijanja odgovarajućih podataka. To može podrazumijevati uspostavljanje sistema podataka koji će biti opširniji u odnosu na prethodno identificirane interne potrebe agencije. Informacije koje su prethodno definirane, a koje su neophodne za potrebe sprečavanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici mogu podrazumijevati prikupljanje dodatnih informacija, pored onih već postojećih.

Postoji veći broj dokumenata koji nude smjernice o dobroj praksi u prikupljanju administrativnih podataka. Neki od tih dokumenata su: Studija procjene Vijeća Evrope iz 2006 (Vijeće Evrope 2006); Studija Vijeća Evrope o administrativnim podacima koji se tiču nasilja nad ženama (Vijeće Evrope 2008a); izvještaji Vijeća Evrope o praćenju provođenja Preporuke Rec(2002)5 (Vijeće Evrope 2014b); Studija administrativnih podataka Evropskog instituta za ravnopravnost polova (EIGE 2014a); studija EIGE-a o pružanju stručnih usluga žrtvama u državama članicama EU (EIGE 2012); te pregled odgovarajućih propisa EU koji je pripremila Evropska komisija (Evropska komisija 2010). U ovim studijama date su preporuke u pogledu podataka koje bi različite agencije, kao što su policija, javna tužiteljstva, sudovi, zdravstvene ustanove, službe za socijalni rad i službe za pružanje stručne podrške, trebale prikupljati. Iako ti prijedlozi nisu u potpunosti usklađeni, primjeri pristupa koji su dati mogu poslužiti kao inspiracija zvaničnim organima koji će koordinirati prikupljanje podataka u skladu sa Istanbulsom konvencijom. Na primjer, u studiji Vijeća Evrope o prikupljanju administrativnih podataka o nasilju u porodici preporučeno je da najmanje policija, javna tužiteljstva, prvostepeni sudovi (krivični i parnični odjeli), istražitelji uzroka smrti, službe zdravstvene zaštite i službe za socijalni rad prikupljaju sljedeće podatke: odvojiti slučajeve nasilja u porodici od ostalih slučajeva; pol žrtve i počinitelja; starosna dob žrtve i počinitelja; odnos između žrtve i počinitelja; vrsta nasilja. Pored toga, policija, javna tužiteljstva i sudovi trebaju prikupljati podatke o ishodu predmeta.

Pravosudni sistem jedan je od najznačajnijih izvora administrativnih podataka o nasilju nad ženama i nasilju u porodici u velikom broju država članica Evropske unije. Konvencija definira nasilje nad ženama i nasilje u porodici te također daje definiciju i devet vidova nasilja koristeći kategorije iz materijalnog prava. Djela počinje u ime takozvane

„časti“ neprihvatljiva su u okviru jedne šire zabrane pokušaja opravdavanja bilo kojeg čina nasilja kulturom, običajima, vjerom, tradicijom odnosno takozvanom „čašću“. Na osnovu tih definicija moguće je utvrditi opšte kategorije za prikupljanje podataka kako u sistemu krivičnog pravosuđa tako i u čitavom nizu službi (vidi gore).

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) je izradila klasifikaciju bolesti za potrebe prikupljanja administrativnih statističkih podataka u zdravstvu. Međunarodna klasifikacija bolesti (MKB) SZO (SZO 2014) sadrži šifre za namjerno nanošenje povrede. To bi trebalo kombinirati sa dodatnim informacijama o polu žrtve i odnosu između počinitelja i žrtve da bi se dobile informacije propisane Konvencijom. Podatke o polu žrtve (kao pacijenta) redovno prikupljaju službe zdravstvene zaštite, međutim, iako se pod mjestom napada ponekada evidentira „porodica“, odnos između žrtve i počinitelja se ne evidentira.

Sljedeći primjeri ilustriraju dobru praksu u Španiji i Danskoj.

Španija³

Španija prikuplja relevantne administrativne podatke, a također je ostvarila i značajan napredak u objedinjavanju tih podataka uspostavljanjem novog sistema za njihovu pohranu. Centralni registar za zaštitu žrtava nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja (Instituto Nacional de Estadística 2014) objedinjuje sve relevantne administrativne podatke. Uspostavljanje registra je dio širih mjera borbe protiv rodno zasnovanog nasilja u okviru kojih je osnovana i „Opservatorija“ zadužena za koordinaciju, analizu i kreiranje politike u ovom području (Opservatorija za borbu protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja).

Registar se nalazi u Ministarstvu pravde i u njemu se evidentiraju podaci o dva vida nasilnih krivičnih djela: rodno zasnovanom nasilju i nasilju u porodici. Registar sadrži informacije o žrtvi (uključujući pol, starosnu dob i odnos sa optuženim), optuženom, djelu, lokaciji i privremenim mjerama (npr. naredba o mjerama zaštite) te pravosnažnoj presudi. Državni statistički zavod (INE) prikuplja dvije vrste podataka: o naredbama o zaštitnim mjerama i pravosnažnim presudama koje dobija od Ministarstva pravde. Podaci se prikupljaju na godišnjoj osnovi za cijelu Španiju. U okviru tih procedura Ministarstvo pravde jednom godišnje INE-u dostavlja dva fajla sa tim informacijama. INE vrši provjeru

3. Hvala Judeu Towersu na pomoći oko informacija o Španiji.

tačnosti i evidentira informacije po nazivu i poglavlju odredbe Krivičnog zakona.

Danska⁴

Danska je poduzela korake na usklađivanju administrativnih podataka kroz prikupljanje odgovarajućih statističkih podataka u nekoliko „registara“ i povezivanje tih registara pomoću identifikacionih brojeva (Zavod za statistiku Danske). To povezivanje omogućava praćenje iskustava jedne osobe kroz različite administrativne sisteme na osnovu jedinstvenog identifikacionog broja osobe. Baze podataka uspostavljene kroz povezivanje registara čuvaju se u Zavodu za statistiku Danske, a istraživačima je omogućen onlajn pristup šifriranim, anonimnim podacima na osnovu kojih nije moguće identificirati osobe. Danska ima administrativne podatke o korištenju javnih usluga od strane žrtava koji se prikupljaju zajedno kroz niz „registara“. Ti registri sadrže statističke podatke o: djelu (djelo evidentirano od strane policije i sudske presude); bolničkim pacijentima; uzroku smrti te korištenju skloništa.

Krivično djelo

Statističke informacije o krivičnim djelima dobijaju se iz policijskih evidencija, a čuvaju se u Registru krivičnih djela i Statističkim podacima o žrtvama koje zajednički vode Zavod za statistiku Danske i policija. Policijski administrativni sistem (POL-SAS), koji je u funkciji od 2001, sadrži kombinirane informacije o krivičnom djelu (poglavlje krivičnog zakona), počinitelju (starosna dob i pol) i žrtvi (starosna dob i pol) koje se vode po ID broju žrtve i počinitelja. POL-SAS se bavi samo krivičnim djelima lične prirode, kao što su nasilje, silovanje i razbojništvo, uključujući krađu. Registar krivičnih djela također sadrži podatke o sudskim presudama, a ažurira se u skladu sa promjenama u optužbama tokom istrage i sudskog postupka.

Što se tiče nasilja nad ženama, relevantne odredbe krivičnog zakona su član 237. ubistvo; član 244. lakši oblici nasilja; član 245. teži oblici nasilja; član 246. teški oblik nasilja, koji obično podrazumijeva nanošenje trajnih povreda žrtvi; i član 216-217. koji se odnose na silovanje. Iako ne postoji posebna odredba krivičnog zakona za nasilje u porodici, ono se može identificirati povezivanjem podataka o prebivalištu na osnovu ID broja čime se može utvrditi eventualno postojanje odnosa između žrtve i počinitelja ili, na primjer, da li su oni u određenom periodu živjeli na istoj adresi. Međutim, premda podatak o

4. Hvala Karin Helwig-Larsen na pomoći oko informacija o Danskoj.

„živiljenju na istoj adresi“ može ukazivati na postojanje porodičnog života, to ne mora uvijek biti slučaj; tako da se radi o nepreciznom pokazatelju postojanja porodičnog života koji se koristi u krivičnoj statistici.

Bolnički pacijenti

Danski državni registar pacijenata predstavlja skup administrativnih podataka koji se koriste za praćenje zdravstvene situacije i planiranje usluga. U ovom registru evidentira se otpuštanje pacijenata iz bolnice po ličnom ID broju pacijenta. Detaljnost prikupljenih informacija se razvijala vremenom. Od 1977. u Registar se evidentiraju podaci pri otpuštanju svih bolničkih pacijenata, a od 1995. uključeni su i podaci o ambulantnim pacijentima, uključujući ambulante, službe hitne pomoći i psihijatrijske odjele. Registar sadrži informacije o dužini boravka, polu i starosnoj dobi te kliničke informacije, uključujući razlog za prijem pacijenta (bolest, nesreća, nasilje, samoozljeđivanje, posljedice povrede), dijagnozu i postupke. Svaki slučaj primanja pacijenta u bolnicu zbog pretrpljenog nasilja može se identificirati pošto razlozi za prijem u bolnicu koji se evidentiraju uključuju nasilje/namjerno nanošenje povreda. Ti podaci uključuju informacije o mjestu događaja (uključujući da li se radi o porodičnom okruženju) i načinu nanošenja povreda, kao i o aktivnostima pacijenata u vrijeme nanošenja povreda. Međutim, informacije o odnosu između pacijenta i počinitelja se ne evidentiraju. Priroda povreda se evidentira po šiframa iz SZO MKB 10 (Međunarodna klasifikacija bolesti, 10. izdanje). To znači da postoje informacije o nasilju nad ženama, ali ne i o nasilju u porodici.

Uzrok smrti

Statistički podaci o smrtnosti u Danskoj uključuju sve smrtne slučajeve osoba sa prebivalištem u Danskoj. Informacije u registru se prikupljaju iz smrtovnica i uključuju informacije o načinu smrti (bolest, nesreća, samoubistvo ili nasilje) i uzroku smrti, odnosno bolesti ili povredi koja je dovela do smrti. Svi podaci se evidentiraju po ID broju preminule osobe.

Skloništa

Danska raspolaže sistematskim podacima o korištenju skloništa od strane osoba koje bježe od nasilja u porodici. Uz pomoć javnih sredstava, 46 skloništa je osnovalo Državnu organizaciju skloništa za maltretirane žene i njihovu djecu (LOKK) koja nudi usluge savjetovanja i privremenog smještaja prvenstveno ženama izloženim nasilju u porodici. Informacije

o svakom kontaktu prikupljaju se putem upitnika dužine jedne strane koji se popunjava odmah po dolasku u sklonište, nakon čega se popunjava dodatni upitnik na šest strana u slučaju da žena odluči da ostane u skloništu. Podaci se evidentiraju po ličnom ID broju žene, a šifrirani podaci se mogu povezati sa ostalim izvorima podataka, kao što je Državni registar pacijenata i različitim registrima stanovništva u Zavodu za statistiku Danske. Anketni podaci se analiziraju u Centru za istraživanja o socijalnim uslugama pri Danskom ministarstvu za socijalna pitanja. Godišnji izvještaji su dostupni na web stranici LOKK-a.

Anketni podaci

Ankete su bitan izvor informacija o žrtvama nasilja, s obzirom na to da se većina žrtava ne obraća agencijama za pomoć, pa samim tim i ne bivaju obuhvaćene administrativnim podacima. Ankete su jedini vid dobijanja reprezentativnih informacija o većini žrtava nasilja koje ne traže pomoć. One su i jedini pouzdan način utvrđivanja rasta ili smanjenja stope i to zato što stopa onih koji traže pomoć od organa može odražavati spremnost žrtava da se obrate organima i spremnost organa da evidentiraju te slučajeve traženja pomoći, a ne promjene u „stvarnoj“ stopi nasilja.

Konvencija propisuje da su države članice dužne „nastojati da, u redovnim vremenskim razmacima, provode ankete stanovništva radi procjene učestalosti i trendova svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom“ (član 11.2). Ovaj zahtjev koji se odnosi na redovno provođenje anketa propisan je u cilju utvrđivanja prirode promjena sa protekom vremena.

Postoje pregledi najboljih načina provođenja anketa o nasilju nad ženama i nasilju u porodici kako bi se dobili relevantni statistički podaci i pokazatelji (Walby 2005; Walby i Myhill 2001), kao i priručnici sa praktičnim smjernicama o neophodnim tehničkim detaljima, uključujući posebno smjernice Odjela UN-a za ekonomska i socijalna pitanja: *Guidelines for Producing Statistics on Violence against Women: Statistical Surveys* 2014). Također su dostupne i brojne inovacije u izradi i provođenju tih anketa, uključujući: Multinacionalnu studiju Svjetske zdravstvene organizacije o zdravlju žena i nasilju nad ženama u porodici (SZO 2005), Međunarodna anketa Instituta HEUNI o nasilju nad ženama (HEUNI 2013) te Anketa o nasilju nad ženama koju je Agencija EU za osnovna prava provela u cijeloj EU (FRA 2014), kao i ankete nekoliko država članica Vijeća Evrope, uključujući UK i Dansku (vidi dole).

Neki od glavnih izazova koje treba savladati su: osiguravanje dovoljno velikog i reprezentativnog uzorka populacije uz ograničena sredstva; osiguravanje redovnosti prikupljanja podataka kako bi se pratile promjene sa protekom vremena uz ograničena sredstva, osiguravanje postojanja spremnosti na iznošenje iskustava sa nasiljem koja neće varirati u različitim društvenim grupama i zemljama; osiguravanje da kategorije (definicije i jedinice mjerenja) korištene u anketi budu u skladu sa onima korištenim kod prikupljanja administrativnih podataka kako bi se uspostavio sistem dosljednih podataka; osiguravanje adekvatne obučenosti osoba koje provode ankete te, po mogućnosti, osiguravanje međunarodne uporedivosti kategorija (definicija i jedinica mjerenja).

Radi se o vrlo zahtjevnim uslovima koje trenutno mali broj zemalja u potpunosti ispunjava. Te uslove je moguće ispuniti primjenom pristupa koji podrazumijeva postepeni napredak ili kroz korjenite promjene u praksi. Veliki broj zemalja je proveo jednokratne specijalizirane ankete u cilju utvrđivanja zastupljenosti nasilja nad ženama koje su doprinjele povećanju svijesti.⁵ Na tome treba dalje raditi kako bi se podaci redovno prikupljali u cilju unapređenja politika.

Italija je jedna od rijetkih zemalja koje su ponovile svoju anketu o nasilju nad ženama. Prva namjenska anketa provedena je 2006. godine, a naredna 2014. Anketu provodi Državni zavod za statistiku Italije (ISTAT). U okviru ankete ISTAT-a o nasilju nad ženama prikupljaju se podaci o prevalenci i karakteristikama više vidova partnerskog i nepartnerskog nasilja nad ženama, uključujući fizičko, seksualno, psihičko i ekonomsko nasilje. Prikupljaju se podaci o tome da li žrtve traže pomoć te o razlozima za neprijavlivanje, kao i o posljedicama, rizicima, zaštitnim faktorima i troškovima povezanim sa nasiljem nad ženama. Anketa se provodi na uzorku od 25.000 žena dobi od 16 do 70 godina. U anketu iz 2014. uključen je i uzorak iz šest glavnih grupa stranih državljana koji žive u Italiji (Rumunija, Ukrajina, Albanija, Maroko, Moldavija i Kina). Anketa je provedena putem telefona uz pomoć kompjutera (CATI) sa Italijankama i putem direktnih razgovora sa ženama koje nisu državljanke Italije. ISTAT namjerava ovu anketu provoditi redovno, najmanje svake četiri godine.⁶

5. U okviru četvrte runde (2014) praćenja provođenja Preporuke Rec(2002)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja, 21 od 47 država članica Vijeća Evrope navela je da su provele reprezentativnu nacionalnu anketu o prevalenci više vidova nasilja nad ženama. Od njih 21, 6 država je ponovo provelo posebne ankete o nasilju nad ženama. Neke od njih (Češka Republika i Finska) navele su podatke o čak tri takve ankete.

6. Informacije o italijanskoj anketi dobijene su od Marie Giuseppine Muratore, Državni zavod za statistiku Italije, tokom međunarodne konferencije na temu „Prikupljanje podataka o nasilju nad ženama i nasilju u porodici: napredak u ispunjavanju zahtjeva Istanbulske konvencije (Kijev, Ukrajina, 3-4. septembar 2015).

Mada je podatke moguće prikupljati putem specijaliziranih anketa o nasilju nad ženama i nasilju u porodici, zemlje koje redovno uspješno prikupljaju anketne podatke to rade tako da odgovarajuća pitanja uključuju u druge ankete, bilo u okviru ostalih pitanja ili u okviru posebnog dijela. Time se smanjuju troškovi prikupljanja dokaza putem anketa. Ankete na osnovu kojih se dobijaju godišnji podaci neophodni za analizu promjena sa protekom vremena uključene su, barem u Evropi, u ankete koje su više uopšteno orijentirane, naročito one koje se tiču zdravlja ili kriminala. Troškovi ubacivanja dodatnih pitanja koja se odnose na nasilje nad ženama i nasilje u porodici neuporedivo su manji od troškova provođenja posebne ankete. Nijedna zemlja u Evropi nije uspjela da osigura resurse neophodne za redovno provođenje posebne ankete o nasilju nad ženama uz korištenje iste metodologije i istih pitanja. Čak i u slučajevima provođenja više od jedne specijalizirane ankete, korištena je različita metodologija što onemogućava vremensko poređenje.

Može se zaključiti da osiguravanje resursa za redovno provođenje samostalnih anketa predstavlja izuzetno veliki i težak izazov pa se državama savjetuje da je, trenutno, bolje da u jednu od svojih postojećih redovnih anketa dodaju relevantna pitanja. U Evropi to su uglavnom zdravstvene ankete ili ankete o kriminalu.

Ankete u UK

U okviru Ankete o kriminalu u Engleskoj i Velsu (CSEW) svake godine se prikupljaju podaci o nasilju nad ženama. Ti podaci se prikupljaju u kontekstu krivičnih djela protiv osoba ili domaćinstava u prethodnoj godini.

Putem te ankete se dobijaju podaci o žrtvama i nasilnim krivičnim djelima. Podaci o žrtvama se razvrstavaju po polu žrtve i po tome da li su vezani za porodicu (intimni partner ili drugi član porodice). Također se prikupljaju podaci o starosnoj dobi i drugim bitnim stavkama kao što su nacionalnost, vjeroispovijest i invaliditet. Iz glavnog upitnika koji se koristi u ovoj anketi dobijaju se podaci o broju i prirodi nasilnih krivičnih djela. Stručno osoblje potom te informacije prikupljene putem glavnog upitnika razvrstava po kategorijama krivičnih djela. Informacije o nasilju nad osobama (teško ranjavanje, drugi vidovi ranjavanja i napad) se potom dalje kategoriziraju po odnosu između žrtve i prestupnika (član porodice, poznanik ili stranac).

početka njenog provođenja 1980. godine, a od 2000. godine ona se provodi jednom godišnje što je čini jednom od najduže provedenih anketa o nasilju nad ženama u svijetu. Anketa se prvobitno zvala Anketa o kriminalu u Britaniji (Engleska i Vels čine 89% stanovništva UK), ali je naziv nedavno promijenjen u skladu sa ustupanjem nadležnosti u UK. Podaci se koriste kao osnova za analize rodno zasnovanog nasilja (Walby i drugi 2014), uključujući troškove vezane za ovaj vid nasilja (Walby 2004).

Anketa se sastoji iz dva dijela: glavni upitnik i modul za samostalno popunjavanje. Glavni upitnik (čiji nalazi su prethodno opisani) popunjava se na tradicionalan način putem ličnog kontakta. Kod modula za samostalno popunjavanje, ispitanik odgovore na pitanja unosi koristeći laptop na način koji garantira povjerljivost, čak i u odnosu na osobu koja provodi anketu (Walby i Allen 2004). Stopa prijavljivanja nasilja u porodici u okviru ovog modula za samostalno popunjavanje o nasilju u porodici, seksualnim napadima i proganjanju daleko je veća, čak četiri puta veća, od stope prijavljivanja u glavnom upitniku.

CSEW je vrlo kvalitetna anketa sa visokom stopom odgovora. Svim ispitanicima se pristupa na isti način. Radi se o velikoj anketi sa oko 40.000 ispitanika uz manje varijacije od godine do godine. Dizajn uzorka je složen kako bi se osigurala njegova reprezentativnost, ali istovremeno omogućava i prikupljanje podataka za posebne namjene, na primjer za svako područje policijskih snaga. Anketu je prvobitno osmislilo Ministarstvo unutrašnjih poslova, a sada je provodi Državni ured za statistiku (ONS) koji za rad na terenu angažira privatnu firmu koja se bavi provođenjem anketa, TNS BMRB.

Detaljne informacije o anketi CSEW dostupne su na njihovoj web stranici, uključujući sažetak informacija (ONSa), tehničke smjernice za korisnike (ONSb), kompletan upitnik (ONSd) te godišnje rezultate (ONSd).

Ankete u Danskoj

Danska provodi ankete stanovništva koje uključuju pitanja o nasilju nad ženama i nasilju u porodici. Od 2000. godine relevantna pitanja su uključena u Nacionalnu zdravstvenu anketu (NHIS) koja se redovno provodi.

Pitanja se odnose na izloženost fizičkom nasilju, prijetnjama nasiljem i seksualnom zlostavljanju, te na pol žrtve i postojanje veze između žrtve i počinitelja nasilja. Neka od pitanja su da li je u prethodnoj godini osoba: doživjela guranje, trešenje ili šamaranje; šutanje, udarac

pesnicom ili predmetom; bacanje na namještaj, o zid, niz stepenice ili slično; bila izložena gušenju ili oružanom napadu; drugim vidovima nasilja, seksualnim radnjama bez pristanka.

Zahvaljujući korištenju redovne zdravstvene ankete kao sredstva za postavljanje pitanja o nasilju omogućeno je stabilno, rentabilno i dugoročno prikupljanje ovih podataka čime se stvaraju uslovi za održivu analizu promjena u nasilju nad ženama i nasilju u porodici tokom vremena. Svrha Nacionalne zdravstvene ankete (NHIS) jeste da se dobiju podaci o zdravlju i stopi smrtnosti kod Danaca, kao i o faktorima koji utiču na njihovo zdravlje i stopu smrtnosti. Nasilje je uključeno zbog svog značajnog negativnog uticaja na zdravlje.

Danska je u prošlosti provodila veći broj drugih specijaliziranih anketa o nasilju nad ženama, počevši od 1970. Međutim, kao što je to slučaj i u brojnim drugim zemljama, u tim specijaliziranim anketama korištena je nedosljedna metodologija što onemogućava preciznu vremensku analizu trendova. Zahvaljujući uključivanju pitanja o nasilju u opštu zdravstvenu anketu Danska sada raspoložuje statističkim podacima o trendovima nasilja na nivou cijele države.

Istraživanja

Član 11. Istanbulske konvencije obavezuje države potpisnice da podržavaju istraživanja u području nasilja nad ženama radi analize njegovih osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuđivanosti, kao i efikasnosti mjera poduzetih u cilju provođenja Konvencije. Ta istraživanja su neophodna kako bi politike bile zasnovane na dokazima. Ona se ne svode na prikupljanje podataka nego idu dalje i analiziraju uzroke nasilja doprinoseći tako razradi teorije na osnovu koje se objašnjava veza između uzroka i nasilnih ishoda. Konvencija propisuje neophodnost analiziranja „efikasnosti mjera poduzetih u cilju provođenja Konvencije“ što podrazumijeva praćenje i ocjenu stanja u području zakonodavstva i politika te procjenu njihove efikasnosti u smanjivanju stope nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Dakle, Konvencija propisuje postojanje jedne adekvatno finansirane sveobuhvatne šeme istraživanja.

Istraživanja nasilja nad ženama se organiziraju na različite načine: sveobuhvatni adekvatno finansirani programi istraživanja; ciljna istraživanja o uticaju zakonodavnih promjena; istraživanja stope

osuđivanosti; te ad hoc istraživanja na univerzitetima.

Programi istraživanja posvećeni problemu nasilja nad ženama koje finansira država kao dio jedne sveobuhvatne strategije relativno su rijetki. Neke države imaju strategije za podršku razvijanja i razmjene znanja koje doprinosi smanjivanju rodno zasnovanog nasilja. U tim okolnostima istraživanja se mogu provoditi kao dio ostvarivanja jednog šireg cilja. Jedan od primjera je finansijska linija EU prvobitno nazvana „Daphne“ koja podržava razmjenu dobrih praksi kroz podršku projektima koji u nekim slučajevima sadrže praktično orijentiranu komponentu istraživanja, opisano u daljem tekstu (Evropska komisija *Paket materijala za program Daphne*). Drugi primjer je program istraživanja u vezi sa konkretnim evropskim državama koji finansira Norveška (Norveški grantovi). Postoji program istraživanja nasilja nad ženama u prioritetnim zemljama u razvoju kojeg finansira Odjel za međunarodni razvoj UK, opisano u nastavku. Pored toga, u Danskoj su istraživanja rodno zasnovanog nasilja omogućena zahvaljujući izradi baza podataka sa informacijama o mjeri u kojoj žrtve rodno zasnovanog nasilja koriste javne usluge. Država je podržala uvođenje „registara“ i donošenje odgovarajućih zakona o korištenju podataka što omogućava ova istraživanja. Ovdje se ne radi o programu finansiranja istraživanja nego o finansiranoj aktivnosti koja omogućava istraživanja. Aktivnost je opisana u nastavku.

Postoje finansirane studije uticaja donošenja posebnih zakona. Na primjer, Austrija i Njemačka su obje finansirale opsežna istraživanja u cilju ocjene uticaja propisa o zaštitnim mjerama te potrebe za njihovom eventualnom doradom. Takve ocjene uticaja novih propisa predstavljaju jednu od vrsta istraživanja propisanih u članu 11.

Konvencija propisuje studije o stopi osuđivanosti koje su značajan pokazatelj efikasnosti sistema krivičnog pravosuđa po pitanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Stope osuđivanosti ukazuju na mjeru u kojoj počinitelji krivičnih djela koja se procesuiraju u okviru krivičnog pravosuđa bivaju osuđeni. Konvencija govori o potrebi mjerenja stope osuđivanosti u članu 11.1.b. Stopa osuđivanosti se može mjeriti za različite segmente sistema krivičnog pravosuđa (na primjer, samo od podizanja optužnice do osuđivanja) ili za sistem u cijelosti (na primjer, poređenjem broja krivičnih djela prijavljenih u anketama sa brojem osuđenih počinitelja). Iako su stope osuđivanosti za pojedinačne segmente sistema krivičnog pravosuđa bitni za te segmente, bitno je da se utvrdi stopa osuđivanosti na nivou sistema kao cjeline. Za analizu stopa osuđivanosti bitno je imati podatke u okviru kojih se od početka do

kraja koriste iste definicije i iste jedinice mjerenja. U slučaju korištenja različitih definicija i jedinica mjerenja teško je, ako ne i nemoguće, utvrditi broj „predmeta“ u sistemu krivičnog pravosuđa koji se okončavaju donošenjem osuđujuće presude. Stoga je bitno da policija, tužitelji, pravosuđe, sudovi i zatvori te probacijske službe svi koriste iste definicije i jedinice mjerenja. Trenutno, veliki broj zemalja koristi različite jedinice u različitim fazama sistema krivičnog pravosuđa: krivična djela (događaji, incidenti) u policiji; i počinitelji (prestupnici, kriminalci) u pravosuđu i zatvorima. (To se često razlikuje od onoga što koriste specijalizirane službe, koje koriste „žrtve“). One zemlje koje trenutno koriste različite jedinice mjerenja (žrtve, krivična djela, prestupnici) u različitim segmentima sistema krivičnog pravosuđa moraće to uskladiti ukoliko žele efikasno mjeriti stope osuđivanosti u skladu sa Konvencijom. To mogu postići tako što će izabrati jedan, najadekvatniji, način mjerenja za cijeli sistem krivičnog pravosuđa ili propisati korištenje sve tri jedinice mjerenja u svih fazama sistema krivičnog pravosuđa. Saradnja će vjerovatno biti lakše ostvarena ukoliko se koriste sve tri jedinice mjerenja umjesto da se pokušava nametnuti prikupljanje podataka za samo jednu.

Postoje također i ad hoc istraživanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici koja se provode na univerzitetima. Iako na univerzitetima postoji veliki broj istraživača koji se bave pitanjem nasilja nad ženama, ova tema se uglavnom obrađuje u okviru ad hoc inicijativa i zahvaljujući entuzijazmu i posvećenosti pojedinačnih istraživača i centara na univerzitetima⁷ nego zahvaljujući programima koje finansira država. Ipak, radi se o jednom vrlo živom području istraživanja koje uključuje istraživanja koja se bave mjerenjem rodno zasnovanog nasilja, a izrada sveobuhvatnih i sistematičnih programa istraživanja bi tome umnogome doprinijela.

Program istraživanja UK u zemljama u razvoju

Odjel za međunarodni razvoj UK (DFID) uložio je 25 miliona funti u petogodišnji program istraživanja sa ciljem utvrđivanja mjera koje su uspješne u sprečavanju nasilja nad ženama i djevojčicama u prioritetnim zemljama u razvoju (DFID 2015). Ovaj program ima za cilj razvijanje znanja o mjerama koje su uspješne u sprečavanju ovog vida nasilja, uključujući strategije primarne intervencije, intervencije podrške otpornosti žena i

⁷ Na primjer, CWASU (Odjel za pitanja zlostavljanja djece i žena) na Univerzitetu Metropolitan u Londonu.

djevojčica na nasilje i posebni mehanizmi odgovora u cilju sprečavanja ovog vida nasilja. Program se sastoji od dva dijela: finansiranje 10 do 14 odabranih državnih ili međunarodnih organizacija koje ispituju inovativne pristupe sprečavanju nasilja ili ispunjavanju potreba žrtava/osoba koje su pretrpjele nasilje; te finansiranje aktivnosti koje podrazumijevaju istraživanje i procjenu uticaja perspektivnih postojećih intervencija u cilju procjene njihove efektivnosti. Istraživanje je usmjereno na „prioritetne zemlje“ DIFID-a, a to je 28 najsiromašnijih zemalja u razvoju odnosno najugroženijih država. Program realizira konzorcijum na čelu sa Vijećem za medicinska istraživanja Južne Afrike u partnerstvu sa Fakultetom za higijenu i tropsku medicinu u Londonu i organizacijom Social Development Direct.

Ovo je jedna obećavajuća praksa s obzirom na to da se radi o velikom istraživačkom programu, dobro organiziranom i adekvatno finansiranom, mada on u ovom trenutku ne obuhvata evropske zemlje.

Program Daphne EU

Program Daphne finansira EU u cilju podrške razmjeni dobrih praksi u sprečavanju rodno zasnovanog nasilja. Mada je program bio usmjeren na razvoj praktičnog znanja kroz ove razmjene između uglavnom nevladinih organizacija, postojala je i ideja da se radi na unapređenju neophodne stručnosti zbog čega se počelo i sa finansiranjem istraživanja kao jednog dijela podrške praktičnom razvoju. Stečeno znanje i istraživanja koja su provedena u 412 finansiranih programa pozitivno su ocijenili i istraživači i kreatori politika. Program Daphne realiziran je u tri glavne faze sa početkom realizacije 1997. godine (Evropska komisija *Paket materijala za program Daphne*), dok je završna faza programa, Daphne III, realizirana od 2007. do 2013. godine (Evropska komisija *Daphne III*). Principi programa Daphne su sada ugrađeni u novi program pod nazivom Program o pravima, jednakosti i građanstvu 2014-2020. (Evropska komisija 2015a) koji uključuje niz namjenskih „Analitičkih aktivnosti (studije, prikupljanje podataka, izrada opštih metodologija, pokazatelji, ankete, izrada priručnika)“.

Ovo se može smatrati praksom koja obećava s obzirom na to da su istraživanja ovdje provedena kao dodatna aktivnost u okviru jednog inovativnog praktičnog multinacionalnog programa finansiranja.

Danski registri koji doprinose istraživanjima

Danska ima anketu i prikuplja statističke podatke neophodne za napredni

program istraživanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici (kako je već opisano u dijelu o administrativnim statističkim podacima) (Thygesen i Kjaer Ersbøll 2011). Danska je u mogućnosti da putem ankete identificira osobe koje su pretrpjele nasilje i potom te podatke poveže sa administrativnim podacima o korištenju usluga vezanih za kriminal, bolnice i skloništa, kako i sa podacima o uzroku smrti. Podaci se povezuju tako što se u svim ovim sistemima koristi isti lični identifikacioni broj. Zahvaljujući tome moguće je podatke o iskustvima sa nasiljem dobijene u okviru zdravstvene ankete (NHIS) povezati sa podacima dobijenim iz administrativnih izvora, s obzirom da se i ispitanici u okviru ankete i korisnici državnih usluga evidentiraju na osnovu ličnog ID broja. Povezivanjem podataka iz ankete i administrativnih podataka za određenu osobu moguće je provesti istraživanje o posljedicama nasilja nad ženama i nasilja u porodici po zdravlje i u krivičnom pravosuđu.

Od 2004. godine sveobuhvatna državna baza podataka o nasilju nad ženama sadrži podatke iz više izvora, uključujući administrativne podatke iz nacionalnih registara i anketne podatke dobijene iz Nacionalne zdravstvene ankete provedene 2005. i 2010. godine (Helweg-Larsen 2010). Na taj način moguće je kombinirati podatke iz nacionalnih registara o zdravlju, kriminalu i socijalnim pitanjima sa informacijama dobijenim u okviru nacionalnih zdravstvenih anketa za svakog pojedinca zahvaljujući korištenju ličnog identifikacionog broja koji se dodjeljuje svim osobama sa prebivalištem u Danskoj. Danski zakon o obradi ličnih podataka regulira pristup podacima za statističke i naučne potrebe te garantira punu anonimnost nositelja podataka.

Statističke podatke o žrtvama (iz POL-SAS-a) moguće je kombinirati sa drugim registrima za potrebe procjene profila žrtve i počinitelja. Moguće je izračunati procenat slučajeva nasilja prijavljenih u anketi nakon kojih je ostvaren kontakt sa bolnicom i/ili podnesena prijava policiji. Kombiniranjem statističkih podataka o kriminalu sa podacima iz Državnog registra pacijenata moguće je utvrditi broj žrtava nasilja koje se obrate policiji ili bolnici u određenom periodu te na taj način izračunati broj pojedinačnih žrtava nasilja koje potraže pomoć zdravstvenog i/ili pravosudnog sistema na godišnjem nivou. Ova istraživačka infrastruktura omogućila je objavljivanje niza istraživačkih publikacija (Kruse i drugi 2010).

Koordinacija prikupljanja podataka i istraživanja o nasilju nad ženama i nasilju u porodici

Razvoj prikupljanja podataka i istraživanja zahtijeva koordinaciju da bi se ostvario njihov puni potencijal u doprinosu kreiranju politike. Konvencija prepoznaje potrebu za postojanjem nacionalnog tijela za koordinaciju (član 10) te propisuje obavezu da se informacije prikupljene u skladu da članom 10. dostavljaju GREVIO-u (član 66) da bi se olakšao rad ovog tijela. Trenutno se radi na izradi dodatnih mehanizama kojima bi se omogućila koordinacija, uključujući rad agencija UN-a i EA na izradi definicija i međunarodno uporedivih sistema klasifikacije i pokazatelja.

Zvanična koordinaciona tijela

Uspostavljanje nacionalnih tijela zaduženih za koordinaciju prikupljanja podataka iz člana 11. propisano je u članu 10. Istanbulske konvencije. Ovaj član propisuje obavezu država potpisnica da „odrede odnosno uspostave jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, provođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja nad ženama“ koja će „koordinirati prikupljanje podataka iz člana 11, te podatke analizirati i objavljivati rezultate. Pored toga, ova zvanična koordinaciona tijela „imaju kapacitet za neposrednu komunikaciju i održavanje veza sa odgovarajućim tijelima u

drugim državama potpisnicama“.

Ova koordinaciona tijela bi trebala biti zvanična državna tijela, već postojeća sa novim nadležnostima ili novoosnovana tijela. Neki od primjera već postojećih tijela su „opservatoriji nasilja nad ženama“, strukture koordinacije između ministarstava ili stručna tijela (kao što su istraživački instituti ili državni zavodi za statistiku) čiji mandat uključuje i politike. To znači da je na raspolaganju čitav niz pristupa. Konvencija izričito propisuje da ta tijela imaju nadležnost da ostvaruju neposredne kontakte sa sličnim tijelima u drugim državama potpisnicama. Ova tijela mogu „uspostavljati radne odnose“ sa sličnim tijelima osnovanim u drugim državama potpisnicama radi ne samo „obostrane produktivnosti“ nego i „daljeg usklađivanja prakse“ (Izveštaj sa objašnjenjima uz Istanbulsku konvenciju, tačka 73).

Na nivou EU postoje tri tijela koja mogu razvijati saradnju u postupku prikupljanja podataka o nasilju nad ženama, njihove analize i objavljivanja, a to su Evropski institut za ravnopravnost polova (EIGE), Agencija Evropske unije za osnovna prava (FRA) i Eurostat. U Evropskoj uniji postoje prijedlozi, na primjer prijedlog Savjetodavnog odbora za jednake mogućnosti žena i muškaraca (Savjetodavni odbor Evropske komisije 2014), da se ove mogućnosti dalje razvijaju u skladu sa zahtjevima Istanbulske konvencije, između ostalog kroz: usvajanje strategije EU u vezi sa nasiljem nad ženama, uspostavljanje Koordinatora EU za nasilje nad ženama uz podršku mreže u kojoj će biti zastupljeni predstavnici nacionalnih organa, prikupljanje na jednom mjestu informacija o primjeni postojećih zakonskih instrumenata za praćenje napretka u državama članicama, izradu standarda, pokazatelja, metoda i smjernica, osiguravanje sredstava za provođenje istraživanja o nasilju nad ženama te izradu mape puta za unapređenje prikupljanja podataka o nasilju nad ženama. Međutim, ovo se, naravno, odnosi samo na one države potpisnice Konvencije koje su članice EU.

Neki od predloženih mehanizama putem kojih bi zvanična koordinaciona tijela mogla pomoći su:

- smjernice o korištenju definicija iz Istanbulske konvencije u postupku prikupljanja i analize administrativnih i anketnih podataka;
- smjernice o metodologiji koja bi se koristila u prikupljanju administrativnih i anketnih podataka i njihovoj analizi;
- podrška izradi i finansiranju sveobuhvatnih programa istraživanja o nasilju nad ženama;

- podrška u angažiranju i koordinaciji zainteresiranih strana, uključujući organizacije civilnog društva, ad hoc ekspertske grupe i mreže, kao i postojeća državna tijela u cilju unapređenja kvaliteta i usklađivanja postupka prikupljanja i analize podataka;
- poticanje debate u široj javnosti radi razvijanja svijesti, dobijanja demokratskog inputa te objavljivanja rezultata kako za potrebe ciljnih grupa tako i za širu javnost.

Praćenje od strane Vijeća Evrope

Praćenje primjene Istanbulske konvencije

Članom 11.3 Konvencije propisano je da se „prikupljene informacije“ dostavljaju nezavisnoj „grupi eksperata“ za praćenje osnovanoj u skladu sa članom 66. (GREVIO - Ekspertska grupa za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici). Prilikom usvajanja upitnika za svaki ciklus ocjenjivanja GREVIO uzima u obzir postojeće prikupljanje podataka i istraživanja u državama potpisnicama. GREVIO je trebao definirati svoje metode rada do kraja 2015.

Praćenje napretka u politici

Vijeće Evrope (2014:6) je kroz svoje redovno praćenje napretka u politici u području nasilja nad ženama u svojim državama članicama stvorilo osnove za pokazatelje na osnovu kojih se taj napredak mjeri.

U Preporuci Rec(2002)5 Odbora ministara o zaštiti žena od nasilja dat je i jedan popis mjera za borbu protiv različitih vidova nasilja nad ženama: silovanja i seksualnog nasilja, nasilja u porodici ili domaćinstvu, seksualnog uznemiravanja, genitalnog sakaćenja žena, nasilja u sukobima i situacijama nakon sukoba, nasilja u institucionalnom okruženju, nepoštovanja slobode izbora u odnosu na reprodukciju (prisilni abortus i prisilna sterilizacija), ubistava u ime časti te prisilnog i preranog stupanja u brak.

Vijeće Evrope od 2005. godine prati primjenu ove preporuke u državama članicama. Na osnovu standardiziranog upitnika kojeg države članice Vijeća Evrope dobrovoljno popunjavaju ocjenjuje se napredak u području zakonodavstva, politike i usluga usmjerenih na borbu protiv nasilja nad ženama. Rezultati četvrtog ciklusa praćenja, objavljeni u analitičkom izvještaju iz marta 2014. godine, predstavljaju numerički pregled

napretka u više područja, uključujući prikupljanje podataka i istraživanja o nasilju nad ženama. S obzirom na mogućnost analitičkog poređenja napretka kroz vrijeme i široku geografsku pokrivenost radi se o vrijednom izvoru informacija.

Rezultati posljednjeg ciklusa praćenja ukazuju na povećanje prikupljanja administrativnih podataka, kao i provođenja anketa o prevalenci kod stanovništva, mada je uporedivost i dalje niska. Postoje različite metode kategorizacije policijskih podataka o prijavljenim djelima koja se mogu kategorizirati po polu i odnosu ili po prijavljenim slučajevima nasilja u porodici. Neke države članice su u mogućnosti da podatke o nasilju u porodici izvedu iz opštih statističkih podataka o kriminalu, dok su druge (kao na primjer Holandija, Poljska ili Luksemburg) uvele posebne sisteme izvještavanja o nasilju u porodici. Pored toga, neke istraživačke ankete pokrivaju veći broj vidova nasilja nad ženama, dok su druge usmjerene isključivo na nasilje nad ženama.

Također, Vijeće Evrope je 2008. godine objavilo studiju pod nazivom „Prikupljanje administrativnih podataka o nasilju nad ženama u državama članicama Vijeća Evrope“. Cilj ove studije bio je da se analizira vrsta podataka koje države članice prikupljaju o nasilju nad ženama, izradi model pristupa sa preporukama o prikupljanju administrativnih podataka koji će uključivati više informacija nego što je to trenutno praksa, izdaju smjernice o vrstama podataka koje prikupljaju određeni nivoi državnih organa i javne i privatne institucije te o načinu uspostavljanja sistema administrativnih podataka u onim institucijama koje do sada nisu prikupljale preporučene podatke (str. 21-22), kao i model pristupa prikupljanju administrativnih podataka (str. 23-24).

Međunarodno poređenje

Poređenje omogućava koordinaciju kroz uvođenje zajedničkih referentnih tačaka. Nekoliko međunarodnih i regionalnih tijela za zaštitu ljudskih prava dalo je svoje prijedloge u vezi sa definicijom nasilja nad ženama i poređenjem napretka u sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (uključujući Komisiju UN za statistiku, Odjel UN za unapređenje položaja žena - koji je sada pripojen agenciji UN Women - Ured UN za droge i kriminal i Svjetsku zdravstvenu organizaciju), kao i Vijeće Evrope i EU.

UN je imao značajnu ulogu u definiranju nasilja nad ženama na čemu se kasnije zasnivao rad njegovih agencija i drugih međunarodnih tijela.

Deklaracija Ujedinjenih nacija o iskorjenjivanju nasilja nad ženama (1993) definira nasilje nad ženama kao „svaki čin rodno zasnovanog nasilja koji za posljedicu ima, odnosno može imati, fizičku, seksualnu ili psihičku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim činom, prisilu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili u privatnom životu“.

Istanbulska konvencija iz 2011. godine je preuzela definiciju UN-a iz 1993. Dok se UN i njegove agencije fokusiraju na nasilje nad ženama, Vijeće Evrope dodatno konkretno pominje i nasilje u porodici. Istanbulska konvencija obavezuje države potpisnice da obuhvate sve vidove nasilja nad ženama, pri čemu se državama ostavlja mogućnost (i one se potiču) da obuhvate sve žrtve nasilja u porodici pored žena i djevojčica. Pokazatelji koji se koriste za poređenje na državnom i međunarodnom nivou bi trebali uključivati sve vidove nasilja nad ženama i nasilja u porodici definirane u Istanbulskoj konvenciji.

U okviru UN, čije su članice i sve države članice Vijeća Evrope, proces razvoja saradnje u prikupljanju, analizi i objavljivanju podataka uključivao je veći broj aktivnosti i tijela, uključujući: formiranje ekspertske grupe sastavljene od predstavnika akademika, NVO i državnih tijela, izradu smjernica i priručnika u cilju omogućavanja i poticanja usklađivanja metoda prikupljanja i analize podataka, uvođenje i promociju usaglašenih standarda koje je izradila Komisija UN za statistiku, kao i angažman generalnog sekretara UN, agencije UN Women i regionalnih tijela kao što je Ekonomska komisija UN za Evropu. Mada njihov sadržaj nije u potpunosti u skladu sa zahtjevima Istanbulske konvencije, ovi mehanizmi predstavljaju značajan skup primjera mogućih vidova koordinacije.

Predsjedništvo EU je predložilo pokazatelje za nasilje nad ženama u kontekstu posvećenosti EU Pekinškoj platformi za djelovanje, u vezi sa pružanjem usluga podrške žrtvama nasilja u porodici, seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu i nasilja nad ženama (Evropska komisija 2015b). Evropski institut za ravnopravnost polova uspostavio je bazu podataka o izvorima administrativnih podataka i statističkih instrumenata u vezi sa nasiljem nad ženama u EU (EIGE 2014b). EIGE je nasilje nad ženama prvi put uključio u svoj Indeks ravnopravnosti polova objavljen 2015.⁸ Prijatelji predsjedavajućeg Komisije UN za statistiku predložili su devet osnovnih pokazatelja za mjerenje rasprostranjenosti

8. Evropski institut za ravnopravnost polova (2015) *Indeks ravnopravnosti polova* <http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0415169enn.pdf>.

nasilja nad ženama (Komisija UN za statistiku 2010:9). Model okvira za zakonodavstvo i odgovarajuće politike o nasilju nad ženama objavio je Odjel UN za unapređenje položaja žena (UNDAW 2010). Tu su nabrojani poželjni zakonski propisi i odgovarajuće politike koje se mogu koristiti za izradu pokazatelja napretka u propisima i politikama, mada nema spiska pokazatelja.

U okviru Programa održivog razvoja 2030, koji su usvojile države članice Ujedinjenih nacija, usvojeno je 17 ciljeva održivog razvoja (SDG), uključujući „Ostvarivanje rodne jednakosti i osnaživanje svih žena i djevojčica“ (SDG 5). Jedan od dogovorenih konkretnih ciljeva u okviru ovog opšteg cilja je: „Iskorjenjivanje svih vidova nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnom i privatnom životu“ (5.2). Nakon usvajanja SDG u septembru 2015. godine, Odjel UN za statistiku je 2016. godine prešao na izradu pokazatelja napretka u njihovom ostvarivanju. Ti pokazatelji će vjerovatno uključivati i usaglašeno mjerenje napretka u iskorjenjivanju nasilja nad ženama, što će predstavljati jednu značajnu globalnu referentnu tačku za poređenja.⁹

Međunarodna klasifikacija krivičnih djela za potrebe statistike (ICCS) je nova klasifikacija kriminala koja je izrađena pod vodstvom Ureda UN za droge i kriminal i uz podršku Komisije UN za statistiku (UNODC 2015). Cilj ove klasifikacije jeste da omogući komparativnu analizu kriminala u različitim državama kroz uvođenje zajedničkih pokazatelja za klasifikaciju krivičnih djela. Ovaj okvir je relevantan za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama i nasilju u porodici koje obuhvata djela koja se mogu kategorizirati kao „radnje kojima se nanosi, ili se namjerava nanijeti, šteta drugome“ ili „štetne radnje seksualne prirode“. Poteškoće vezane za različite pravne definicije krivičnih djela su izbjegnute u ICCS-u tako što je usvojen okvir zasnovan na ponašanju, a ne na pravnoj kategoriji. U ICCS-u se navodi da su prioritet u definiranju kategorija imale one kategorije koje su najznačajnije za politike. Cilj ICCS-a je da omogući komparativne analize kriminala između država zahvaljujući jedinstvenoj međunarodnoj klasifikaciji. Cilj ICCS-a je da bude „primjenjiv za sve vrste podataka o kriminalu koji se prikupljaju u različitim fazama krivičnog postupka (policija, tužiteljstvo, sud, zatvori) te u anketama o žrtvama kriminala“ (str. 7). Klasifikacija ima četiri nivoa

9. Najnovije informacije u procesu ostvarivanja održivog razvoja u Ujedinjenim nacijama mogu se naći na:

<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>.

uz 11 velikih kategorija na prvom nivou od kojih su tri relevantne za nasilje nad ženama: „1. Radnje kojima se uzrokuje, ili se namjerava uzrokovati, smrt; 2. Radnje kojima se nanosi, ili se namjerava nanijeti, šteta drugome; 3. Štetne radnje seksualne prirode uz još tri dodatna nivoa klasifikacije“ (str. 13). Ovo bi se stoga moglo smatrati pozitivnim korakom ka jednom jednoobraznom okviru mjerenja koji obuhvata kategorije relevantne za nasilje nad ženama. Međutim, u Verziji 1.0 ICCS-a nasilje nad ženama nije adekvatno obuhvaćeno pošto se rutinski ne evidentira pol žrtve, nasilje u porodici, kao ni odnos između žrtve i prestupnika - to je ostavljeno kao jedna od mogućnosti koje nisu obavezne. Verzija 1.0 ICCS-a je ograničena zbog nemogućnosti klasifikacije nasilja nad ženama ili nasilja u porodici u okviru četiri glavna nivoa klasifikacije koji su označeni brojem. Glavnim kategorijama označenim brojevima nisu obuhvaćeni ni pol žrtve ni odnos između žrtve i počinitelja. Ovi podaci nisu u potpunosti izostavljeni iz ICCS-a, ali su ostavljeni kao „dodaci“ koji se mogu dodatno evidentirati po želji i nisu sadržani u okviru glavnih kategorija. Prema tome, iako je ova klasifikacija potencijalno korisna za prikupljanje podataka o nasilju nad ženama, ona će državama potpisnicama Istanbulske konvencije pomoći u ispunjavanju obaveza u vezi sa prikupljanjem podataka samo ako se ovi dodatni podaci budu prikupljali. To bi se moglo ostvariti uvođenjem novih kategorija u ovu klasifikaciju zahvaljujući kojim bi razvrstavanje po polu i odnosu između žrtve i počinitelja bilo obavezno, a ne proizvoljno. Dakle, uvođenjem rodne dimenzije u ovu klasifikaciju ICCS bi mogao postati instrument koji doprinosi koordinaciji prikupljanja podataka. Mada je Verzija 1.0 ICCS-a već usvojena, izmjene bi se mogle napraviti u budućim verzijama.

Nasilje nad ženama je relevantno za politike u brojnim područjima, a ne samo u području nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Iskorjenjivanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici zahtijeva angažiranje aktera iz različitih područja, uključujući između ostalog sistem krivičnog pravosuđa i službe zdravstvene zaštite, kao i specijalizirane usluge namijenjene žrtvama. Tu spadaju, na primjer, politike u području rada, u kojem seksualno uznemiravanje predstavlja veliki problem, obrazovanja od kojeg se očekuje da promovira ravnopravnost i iskorjenjivanje rodni stereotipa, te medija koji igraju značajnu ulogu u osporavanju ili podržavanju stavova u vezi sa nasiljem nad ženama. Za ublažavanje štete koju su žrtve pretrpjele i uspješnu prevenciju neophodna je saradnja i koordinacija brojnih službi. U svakom od ovih

područja koristi se različit okvir mjerenja za nasilje nad ženama i nasilje u porodici. Vrijeme je da se pređe na korištenje okvira koji će biti odgovarajući za sva ova područja istovremeno. Taj proces se može definirati kao „izjednačavanje“ što bi bilo u skladu sa konceptom „rodnog izjednačavanja“ u čijem je definiranju Vijeće Evrope odigralo značajnu ulogu. Ovaj koncept bi se u ovom novom okviru dalje razrađivao tako što bi se umjesto roda primjenjivao na „nasilje nad ženama i nasilje u porodici“ koje bi trebalo biti uključeno u tradicionalna područja politika. Kao što je to slučaj i sa rodnim izjednačavanjem, i ovaj proces zahtijeva obostrana prilagođavanja kako na strani „izazivača“ (u ovom slučaju „nasilje nad ženama i nasilje u porodici“) tako i na strani „tradicionalnih“ područja (uključujući krivično pravosuđe, zdravstveni sistem i sistem zapošljavanja).

Zaključci

Svrha prikupljanja administrativnih i anketnih podataka i istraživanja jeste da se izgradi baza znanja neophodna za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici te tako podrži primjena Istanbulske Konvencije.

Ta baza znanja je efikasnija ako su referentne tačke i sumarni pokazatelji promjena u domenu problematike nasilja dovoljno dosljedni i usklađeni da podržavaju jedni druge. Korištenje istih kategorija za mjerenje zastupljenosti i ozbiljnosti nasilja u anketama i različitim administrativnih izvorima doprinosi ostvarivanju ovog cilja dosljednosti i usklađenosti kako unutar jedne zemlje tako i između različitih zemalja.

Cilj kojem treba težiti je jedan jedinstveni usklađeni okvir za nasilje nad ženama i nasilje u porodici u kojem postoji odgovarajuća klasifikacija. Na taj način bi se ostvarila dosljednost i omogućila veća tačnost u mjerenju promjena u nasilju i efikasnosti javnih usluga.

Jasno je da je ostvarivanje ovog cilja dosljednosti i usklađenosti praksi mjerenja vrlo izazovan zadatak. Postojeće različite prakse mjerenja su se razvijale relativno samostalno u skladu sa različitim područjima, pa su samim tim dio različitih okvira. Neka od tih područja politike se uveliko oslanjaju na niz specijaliziranih institucija.

Izazov dakle predstavlja ne samo uvođenje rodni pitanja u postojeće okvire mjerenja u tradicionalnim područjima nego i usklađivanje okvira mjerenja u različitim tradicionalnim područjima politika. Na primjer, nije dovoljno samo osigurati da statistički podaci o kriminalu uključuju i rodnu prirodu nasilja već je bitno i da ti podaci budu na neki način uporedivi sa podacima koji se prikupljaju u području zdravstva.

Proces kretanja ka većoj usklađenosti ovih praksi mjerenja kako bi se one međusobno nadopunjavale iziskivaće značajan broj izmjena za šta, očekivano, može biti potrebno izvjesno duže vrijeme.

Član 11. Istanbulske konvencije obavezuje države članice da prikupljaju administrativne podatke, provode istraživanja te prikupljaju anketne podatke. To je neophodno kako bi se omogućila analiza i procjena razvoja politika koje za cilj imaju borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Ispunjavanje ovih zahtjeva u pogledu podataka nosi sa sobom velike izazove. Međutim, već postoje primjeri pozitivnih praksi postepenog rješavanja tih izazova. Bitno je da države potpisnice Konvencije daju svoj doprinos u prikupljanju statističkih podataka, anketnih podataka i provođenju istraživanja te da teže uspostavljanju jednog opšteg okvira mjerenja koji bi te doprinose na najbolji način iskoristio.

Podsjetnik

Član 11. Istanbulske konvencije obavezuje države potpisnice da prikupljaju administrativne podatke, provode istraživanja te prikupljaju anketne podatke. Ovaj podsjetnik može doprinijeti lakšem ispunjavanju tih zahtjeva.

- ❑ Da li podatke prikupljaju agencije koje se financiraju javnim sredstvima i rade na pružanju pomoći žrtvama i sprečavanju nasilja?
 - o Agencije za provođenje zakona (uključujući organe krivičnog i pravosuđa uopšte: policija, tužitelji, sudovi, pravosuđe i zatvori)
 - o Službe zdravstvene zaštite (npr. ljekari, službe hitne pomoći, bolnice)
 - o Centri za socijalni rad i specijalizirane službe za rad sa žrtvama (državne i NVO)
- ❑ Da li se podaci prikupljaju putem anketa?
 - o Da li je razmotrena mogućnost uključivanja modula o nasilju nad ženama u opširnije ankete, kao što su ankete o kriminalu ili zdravstvene ankete?
- ❑ Da li se podaci prikupljaju za iste kategorije?
 - o Definicije vidova nasilja (pravne kategorije pobrojane u Konvenciji)
 - o Jedinice mjerenja uključuju žrtve i događaje, kao i počinitelje (sve ove kategorije, ne samo jednu)
 - o Obavezna klasifikacija po polu, starosnoj dobi, vrsti nasilja, odnosu između žrtve i počinitelja i geografskoj lokaciji
- ❑ Da li se podaci prikupljaju redovno?
 - o Administrativni podaci
 - o Anketni podaci
- ❑ Postoje li financirani programi istraživanja uzroka i uticaja nasilja nad ženama?

- o Da li se u okviru njih prikupljaju podaci o „stopi osuđivanosti“?
- Da li su podaci i analize javno dostupni?
 - o U skraćenom obliku (uključujući pokazatelje)
 - o U okviru baza podataka
- Da li postoji zvanično tijelo (ili više njih) zaduženo za koordinaciju prikupljanja, analize i objavljivanja podataka?

Ključni resursi Vijeća Evrope

Vijeće Evrope (2011), Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), dostupna na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/210.htm>, i Izvještaj sa objašnjenjima uz Konvenciju, dostupan na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/210.htm>.

Vijeće Evrope (2014), “Analytical study of the results of the 4th round of monitoring the implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states”. Izvještaj pripremila Carol Hagemann-White, Komisija Vijeća Evrope za ravnopravnost polova.

Studija Vijeća Evrope “Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states” (EG-VEW-DC(2008)Study).

Konvencija Vijeća Evrope o zaštiti lica u pogledu automatske obrade podataka (ETSNo.108).

Preporuka [Rec\(2002\)5](#) Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja.

Bibliografija

Council of Europe (2005), Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197).

Council of Europe (2006), "Combating violence against women - Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member states, Council of Europe, Strasbourg.

Council of Europe (2007), "Analytical study on the effective implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states", izvještaj pripremila Carol Hagemann-White.

Council of Europe (2008a), "Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states", izvještaj pripremili Elina Ruuskanen i Kauko Aromaa.

Council of Europe (2008b), "Analytical Study of the Results of the 2nd Round of Monitoring the Implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the Protection of Women Against Violence in Council of Europe Member States", izvještaj pripremila Carol Hagemann-White.

Council of Europe (2010) "Analytical study of the results of the 3rd round of monitoring the implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states", izvještaj pripremila Carol Hageman-White.

Council of Europe (2011a), Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), dostupno na:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/html/210.htm>.

Council of Europe (2011b), Istanbul Convention Explanatory Report, dostupno na:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/210.htm>.

Council of Europe (2014), "Analytical study of the results of the 4th round of monitoring the implementation of Recommendation Rec(2005)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member states", izvještaj pripremila Carol Hagemann-White, Vijeće Evrope, Strasbourg.

Council of Europe Factsheet (2012), "Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), Crimes committed in the name of so-called "honour", dostupno na: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/sso/SSODisplayDCTMContent?documentId=090000168046eabf&ticket=ST-94479-ErdZdRa3t0aFlp7eXp2z-cas>, pristupljeno 25.1.2016.

Council of Europe Seminar (2014), "Tackling the gaps in research and the lack of data disaggregated by sex concerning women's access to justice", dostupno na: www.coe.int/equality, pristupljeno 4.12.2015.

DFID (Department for International Development) (2015), What Works to Prevent Violence Against Women, dostupno na: www.gov.uk/funding-for-what-works-to-prevent-violence-against-women-and-girls, pristupljeno 4.12.2015.

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2012), *Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Violence against Women–Victim Support*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2014a), *Administrative data sources on gender-based violence against women in the EU: Current status and potential for the collection of comparable data*, dostupno na: http://eige.europa.eu/sites/default/files/MH0113492ENN_PDF.Web_.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2014b), Mapping the current status and potential of administrative data sources on gender-based violence in the EU, dostupno na: <http://eige.europa.eu/gender-based-violence/administrative-data-sources/about>, pristupljeno 9.12.2015.

EIGE (European Institute for Gender Equality) (2014c), *Gender Equality Index* <http://eige.europa.eu/gender-statistics/gender-equality-index>, pristupljeno 9.12.2015.

European Commission (2010), *Feasibility Study to Assess the Possibilities, Opportunities and Needs to Standardise National Legislation on Violence against Women, Violence Against Children and Sexual Orientation Violence*, European Commission, Luxembourg.

European Commission (2015a), *Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020* http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/rec/index_en.htm, pristupljeno 9.12.2015.

European Commission (2015b), Beijing Platform for Action, dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/tools/statistics-indicators/platform-action/index_en.htm, pristupljeno 9.12.2015.

European Commission Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men (2014), Opinion on data collection on violence against women, dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/opinions_advisory_committee/141126_opinion_data_vaw_en.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

European Commission *Daphne Toolkit*, dostupno na: <http://ec.europa.eu/jus-tice/grants/results/daphne-toolkit/en/daphne-toolkit-%E2%80%93-active-resource-daphne-programme>, pristupljeno 9.12.2015.

European Commission *Daphne III*, dostupno na: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2007-2013/daphne/index_en.htm, posljednji put pristupljeno 9.12.2015.

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) (2014), *Violence Against Women: An EU-wide Survey*, dostupno na: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>, pristupljeno 9.12.2015.

Gender Equality Commission (2016), "Council of Europe Gender Equality Glossary", dostupno na: www.coe.int/equality, pristupljeno 25.1.2016.

Helweg-LarsenK.(2010), "Violence in close relationships. The prevalence, nature and development as well as the efforts to combat intimate partner violence among women and men - 2010", National Institute of Public Health and Ministry of Gender Equality, Copenhagen: www.si-folkesundhed.dk/upload/violence_in_close_relationships_summary.pdf and National Institute of Public Health and Ministry of Gender Equality, www.si-folkesundhed.dk/upload/english_summary.violence_003.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

HEUNI(2013), "International Violence Against Women Survey", dostupno na:

www.heuni.fi/en/index/researchareas/violenceagainstwomen/internationalviolenceagainstwomensurveyivaws.html, pristupljeno 9.12.2015.

Instituto Nacional de Estadística (2014), Statistics on domestic violence and gender violence: Methodology May 2014, dostupno na: www.ine.es/buscar/searchResults.do?searchString=violence+against+women&Menu_botonBuscador=Search&searchType=DEF_SEARCH&startat=0&L=1, pristupljeno 9.12.2015.

Kruse M., Sørensen J., Brønnum-Hanse H. and Helweg-Larsen K. (2010), "Identifying victims of violence using register-based data", in *Scandinavian Journal of Public Health*, 2010, 0:1-7.

LOKK, stranica na engleskom jeziku dostupna na: www.lokk.dk/Info/In-English/.

Norway Grants(2015), "Domestic and gender-based violence", dostupno na: <http://eeagrants.org/What-we-do/Programme-areas/Justice-and-home-affairs/Domestic-and-gender-based-violence>, pristupljeno 9.12.2015.

The Observatory against Domestic and Gender Violence, dostupno na: www.poderjudicial.es/cgpj/en/Subjects/Domestic-and-gender-violence/Spanish-Observatory-on-Domestic-Violence, pristupljeno 9.12.2015.

ONSa (Office for National Statistics) "Crime Survey for England and Wales (CSEW)", dostupno na: www.crimesurvey.co.uk/index.html, pristupljeno 9.12.2015.

ONSb (Office for National Statistics), "CSEW User Guide 2014", dostupno na: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/method-quality/specific/crime-statistics-methodology/index.html>, pristupljeno 9.12.2015.

ONSc (Office for National Statistics), "CSEW Questionnaire", dostupno na: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/method-quality/specific/crime-statistics-methodology/index.html>, pristupljeno 9.12.2015.

ONSd (Office for National Statistics), "CSEW annual findings 2014", dostupno na: www.ons.gov.uk/ons/rel/crime-stats/crime-statistics/year-ending-septem-ber-2014/stb-crime-in-england-and-wales--year-ending-september-2014.html, pristupljeno 9.12.2015.

Statistics Denmark (2015), Data for Research, dostupno na: www.dst.dk/en/TilSalg/Forskningservice#, pristupljeno 9.12.2015.

Thygesen L. C. and Kjaer Ersbøll A. (eds) (2011), "Danish population-Član 11. Istanbulske konvencije Strana 42

based registers for public health and health-related welfare research-A description of Danish registers and results from their application in research”, *Scandinavian Journal of Public Health*, 39 (7):1-209.

UNDAW (United Nations Division for the Advancement of Women) (2010), *Handbook for Legislation on Violence Against Women*, dostupno na: www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

United Nations Department for Economic and Social Affairs (2014), *Guidelines for Producing Statistics on Violence Against Women: Statistical Surveys*, UN

Department for Economic and Social Affairs, dostupno na: http://unstats.un.org/unsd/gender/docs/Guidelines_Statistics_VAW.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

United Nations General Assembly (1993), Declaration on the Elimination of Violence against Women, dostupno na: www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm, pristupljeno 9.12.2015.

United Nations Statistical Commission (2010), “Report on the Meeting of the Friends of the Chair of the United Nations Statistical Commission on Statistical Indicators on Violence against Women”, 9-11. decembra 2009, Aguascalientes, Mexico, dostupno na: www.un.org/womenwatch/daw/vaw/IssuesFocus/Report-of-the-Meeting-of-the-Friends-of-the-Chair-February-2010.pdf, pristupljeno 9.12.2015.

UNODC (United Nations Office for Drugs and Crime) (2015), *International Classification of Crimes for Statistical Purposes*. Mart 2015, Version 1.0, dostupno na: www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_final-2015-March12_FINAL.pdf

Walby S. (2004), “The Cost of Domestic Violence”, DTI Women and Equality Unit, London, dostupno na: www.devon.gov.uk/cost_of_dv_report_sept04.pdf.

Walby S. (2005), “Improving the statistics on violence against women”, in *Statistical Journal of the United Nations Economic Commission for Europe*, 22(4): 193-216.

Walby S. and Allen J. (2004), *Domestic Violence, Sexual Assault, Stalking: Findings from British Crime Survey*, Home Office Research Study 276, Home Office, London, dostupno na: www.avaproject.org.uk/media/28792/hors276.pdf.

Walby S and Myhill A. (2001), "New survey methodologies in researching violence against women", in *British Journal of Criminology*, 41(3): 502-522.

Walby S. and Olive P. (2014), *Estimating the Costs of Gender-Based Violence in the European Union*, EIGE, Vilnius.

Walby S., Towers J. and Francis B. (2014), "Mainstreaming domestic and gender- based violence into sociology and the criminology of violence", in *Sociological Review*, 62(S2):187-214.

WHO (2005), *WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women*, dostupno na: www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/24159358X/en/ , pristupljeno 9.12.2015.

WHO (2014), *International Classification of Diseases (ICD)*, available at: www.who.int/classifications/icd/en/ , pristupljeno 9.12.2015.

Član 11 - Prikupljanje podataka i istraživanja

1. U svrhu primjene ove konvencije, države potpisnice se obavezuju da će:

a. prikupljati, u redovnim vremenskim razmacima, relevantne razvrstane statističke podatke o slučajevima svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom;

b. podržavati istraživanja u području svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom radi analize njegovih osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuđivanosti, kao i efikasnosti mjera poduzetih u cilju primjene Konvencije.

2. Strane su dužne nastojati da, u redovnim vremenskim razmacima, provode ankete stanovništva radi procjene učestalosti i trendova svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

3. Države potpisnice dužne su podatke prikupljene u skladu sa ovim članom dostavljati grupi eksperata iz člana 66. Konvencije radi poticanja međunarodne saradnje i omogućavanja međusobnog upoređivanja.

4. Države potpisnice su dužne osigurati da informacije prikupljene u skladu sa ovim članom budu javno dostupne.

Vijeće Evrope je vodeća organizacija za ljudska prava na kontinentu. Sastoji se od 47 država članice, od kojih su 28 članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima čiji je cilj zaštita ljudskih prava, demokratije i vladavine prava. Evropski sud za ljudska prava nadgleda primjenu Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE